



—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за лютий 2024 року

ЗМІСТ

1.	Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	5
1.1.	Про право контролюючого органу формувати та направляти вимогу про сплату боргу (недоїмки) зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за період з 14.04.2014 по 12.02.2020 (включно) відповідно до положень статті 25 Закону України від 08.07.2010 № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»	5
1.2.	Оподаткування	6
1.2.1.	Про підстави для анулювання ліцензії на виробництво алкогольних напоїв	6
1.2.2.	Про відповідальність за порушення резидентами строку розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності в умовах карантину	8
1.2.3.	Про відмежування «постійного» представництва від «непостійного»	9
1.2.4.	Про правовий режим для формування податкового кредиту з податку на додану вартість в умовах воєнного стану	11
1.3.	Митна справа	13
1.3.1.	Про повноваження контролюючого органу витребувати додаткові документи, встановлені частиною третьою статті 53 Митного кодексу України, для підтвердження заявленої митної вартості	13
1.3.2.	Про класифікацію товару «м'яка іграшка – рюкзак дитячий» згідно з УКТ ЗЕД	14
2.	Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	15
2.1.	Про необхідність отримання дозволу на спеціальне водокористування підприємством, діяльність якого пов'язана з використанням води та скиданням надлишкових зворотних вод	15
2.2.	Про непоширення обмежень правового режиму воєнного стану на проведення громадських слухань щодо рішення органу місцевого самоврядування про зупинення діяльності закладу освіти	17
2.3.	Про правомірність відмови державного реєстратора у проведенні державної реєстрації права власності на об'єкт нерухомого майна на підставі судового рішення, резолютивна частина якого не встановлює набуття заявником права власності на такий об'єкт	18
2.4.	Про обов'язок Міністерства юстиції України забезпечити інформування всіх заінтересованих осіб, зазначених у скарзі або встановлених відповідно до відомостей реєстрів, про розгляд скарги на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора	20

3.	Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	22
3.1.	Про визначення компетенції органів фінансового контролю під час проведення моніторингу державних закупівель за принципом територіальної юрисдикції	22
3.2.	Про умови реалізації гарантії військовослужбовця щодо проходження військової служби за місцем проживання	25
3.3.	Про можливість отримання особою посвідки на тимчасове проживання за процедурою визнання осіб без громадянства	26
3.4.	Про межі повноважень працівників та керівника секретаріату суду щодо судових справ, які перебувають у провадженні суду	29
3.5.	Про належні засоби підтвердження необхідності здійснення постійного догляду за особою та суб'єкта, уповноваженого щодо їх формування	31
4.	Процесуальні питання	33
4.1.	Про відлік строку апеляційного оскарження судового рішення при надсиланні його електронної копії судом лише представнику сторони	33
4.2.	Про розрахунок норм витрат палива для автомобільного транспорту, необхідного для переїзду до суду, при вирішенні питання щодо компенсації витрат позивача	35
4.3.	Про безпідставність обґрунтування прокурором пропуску строку звернення до суду регулярними зверненнями до суб'єкта владних повноважень із метою витребування документів для підтвердження підстав представництва інтересів держави в суді	37

Перелік уживаних скорочень

ГУ ДПС	– Головне управління Державної податкової служби
ДПС України	– Державна податкова служба України
Держаудитслужби	– Державна аудиторська служба України
Держмитслужби	– Державна митна служба України
ДП	– Державне підприємство
ТОВ	– Товариство з обмеженою відповідальністю
ПК України	– Податковий кодекс України
ПрАТ	– Приватне акціонерне товариство
УКТ ЗЕД	– Український класифікатор товарів зовнішньоекономічної діяльності

1. справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.1. Про право контролюючого органу формувати та направляти вимогу про сплату боргу (недоїмки) зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за період з 14.04.2014 по 12.02.2020 (включно) відповідно до положень статті 25 Закону України від 08.07.2010 № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»

Наявність боргу (недоїмки) зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що виник у період із 14 квітня 2014 року по 12 лютого 2020 року, надає право контрольному органу формувати та направляти вимогу про сплату цього боргу

27 лютого 2024 року Верховний Суд у складі у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Луганській області, утвореного на правах відокремленого підрозділу ДПС України, на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 14 лютого 2022 року у справі № 360/4568/20 (провадження № К/990/22487/22) за позовом ПрАТ «Старобільський молокозавод» до Головного управління ДПС у Луганській області про визнання протиправною та скасування вимоги про сплату боргу (недоїмки).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник самостійно протягом 2016–2020 років нараховував єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та належним чином подавав звіти до контрольного органу. Самостійно нараховані суми єдиного внеску за період з 14 вересня 2016 року по 16 вересня 2020 року не були сплачені, у зв'язку з чим контрольний орган сформував та надсилав вимогу про сплату недоїмки. Платник уважав, що не мав обов'язку сплачувати єдиний внесок на підставі пункту 9-4 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 08 листопада 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – Закон № 2464-VI).

Луганський окружний адміністративний суд рішенням від 29 березня 2021 року відмовив у задоволенні позову. Суд першої інстанції визнав, що спірна вимога контрольного органу є правомірною, оскільки норма пункту 9-4 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 2464-VI була скасована на підставі Закону України від 14 січня 2020 року № 440-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» (далі – Закон № 440-IX), який набрав чинності з 13 лютого 2020 року. З цієї дати платник мав виконувати свої обов'язки щодо сплати єдиного соціального внеску згідно з положеннями Закону № 2464-VI.

Перший апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким частково задовольнив позов. Суд визнав протиправною та скасував вимогу про сплату боргу (недоїмки) зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за період з 20 вересня 2016 року по 15 січня 2020 року. Суд апеляційної інстанції виходив з того, що оскаржувана вимога охоплювала період, коли платник був звільнений від виконання відповідних обов'язків. Суд визнав правомірною вимогу контрольного органу щодо боргу (недоїмки) зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за період з 18 лютого 2020 року по 16 вересня 2020 року, оскільки з 13 лютого 2020 року платник був зобов'язаний виконувати свої обов'язки в повному обсязі згідно із законом.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судові рішення та залишив чинним судові рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

З 13 лютого 2020 року пункт 9-4 розділу VIII Закону № 2464-VI втратив чинність на підставі абзацу п'ятого підпункту «у» пункту 83 розділу II Закону № 440-IX. Починаючи з 13 лютого 2020 року, платники єдиного внеску зобов'язані виконувати всі обов'язки, встановлені Законом № 2464-VI, зокрема статтею 6, що стосуються сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а контрольні органи мають діяти в межах встановлених законом норм, зокрема вимагати сплатити недоїмку в разі її існування.

Наявність боргу (недоїмки) зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що виник у період з 14 квітня 2014 року по 12 лютого 2020 року (включно), після набрання чинності абзацом п'ятим підпункту «у» пункту 83 розділу II Закону № 440-IX, надає право контрольному органу формувати та направляти вимогу про сплату цього боргу відповідно до положень статті 25 Закону № 2464-VI.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 лютого 2024 року у справі № 360/4568/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117767466>.

1.2. Оподаткування

1.2.1. Про підстави для анулювання ліцензії на виробництво алкогольних напоїв

Відповідальність суб'єкта господарювання у вигляді анулювання ліцензії можлива, коли порушені умови ліцензії, зокрема не дотримано правил виробництва, зберігання чи реалізації алкогольних напоїв. Контролюючий орган має достовірно встановити, що документ, наявний з-поміж інших, які подавали разом із заявою для отримання ліцензії, не був виданий відповідним органом, а отже такий документ є підробленим або містить недостовірну інформацію

07 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги ГУ ДПС в Одеській області, ДПС України на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 17 квітня 2023 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 14 липня 2023 року у справі № 420/15857/22 за позовом ТОВ «Вінтрест» до ГУ ДПС в Одеській області, ДПС України про визнання протиправними дій та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник здійснював повний цикл виробництва алкогольної продукції та отримав ліцензію на здійснення такої діяльності. За результатами податкової перевірки контролюючий орган притягнув суб'єкта господарювання до відповідальності у формі штрафу за порушення вимог Закону України від 19 лютого 1995 року № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального», ненадання документів. Було прийнято розпорядження, якими анульовано ліцензію суб'єкта господарювання на виробництво алкогольних напоїв та виключено місця зберігання алкогольних напоїв з Єдиного державного реєстру місць зберігання. Підставою для анулювання ліцензій в оскаржуваному розпорядженні було зазначено акт про виявлення недостовірних даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії. Платник оскаржив в судовому порядку ці акти індивідуальної дії як прийняті безпідставно.

Одеський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позовні вимоги. Скасовуючи розпорядження контролюючого органу про анулювання ліцензії суб'єкта господарювання, суди попередніх інстанцій виходили з того, що в контролюючого органу не було підстав для анулювання ліцензії. Оскаржуване розпорядження не містило жодних відомостей про те, в яких із поданих разом із заявою на отримання ліцензії документах є недостовірні дані, які саме документи не було видано / не погоджено уповноваженими органами. Акт перевірки не містив дані про те, який / які саме документи суб'єкт господарювання не надав, а також яким чином ненадання до перевірки таких документів указує на подання недостовірних даних у документах, поданих разом із заявою на отримання ліцензії.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Орган, який видав ліцензію, приймає відповідне рішення у формі розпорядження про анулювання ліцензії на підставі акта про виявлення недостовірних даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії. Контролюючий орган має достовірно встановити, що документ, наявний з-поміж інших, які подавали разом із заявою для отримання ліцензії, не було видано відповідним органом, а отже, такий документ є підробленим або містить недостовірну інформацію.

Видавши ліцензію на виробництво алкогольних напоїв на підставі відповідних документів та визнавши їх достатніми для її отримання, суб'єкт владних повноважень

не має право вказувати на їхню неповноту або недостовірність як підставу для анулювання раніше виданої ліцензії.

Відповідальність суб'єкта господарювання у вигляді анулювання ліцензії можлива, коли порушені умови ліцензії, зокрема недотримання правил виробництва, зберігання чи реалізації алкогольних напоїв.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 7 лютого 2024 року у справі № 420/15857/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116839502>.

1.2.2. Про відповідальність за порушення резидентами строку розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності в умовах карантину

Пеню, зазначену в підпункті 14.1.162 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України, нараховують у порядку, визначеному Законом України «Про валюту і валютні операції». У період дії карантину платникам податків (резидентам) не нараховують пеню за порушення строку розрахунків в іноземній валюті. Пеня, нарахована, але не сплачена за цей період, підлягає списанню на підставі абзацу 11 пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України

15 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ГУ ДПС в Одеській області на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 12 липня 2023 року у справі № 420/1538/23 за позовом ТОВ «Гідропром» до ГУ ДПС в Одеській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами податкової перевірки контролюючий орган згідно з податковим повідомленням-рішенням притягнув платника до відповідальності у формі пені за порушення строку розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності під час проведення розрахунків за операціями з імпорту. Однією з підстав позову протиправності нарахування пені за порушення строку розрахунків в іноземній валюті платник зазначив її приналежність до пені, визначення якої містить норма підпункту 14.1.162 пункту 14.1 статті 14 ПК України. Тому на пеню, нараховану згідно з положеннями Закону України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII «Про валюту і валютні операції», у період дії карантину поширюються положення абзацу 11 пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, згідно з яким за цей період платника звільнено від відповідальності у формі пені.

Одеський окружний адміністративний суд рішенням від 19 квітня 2023 року відмовив у задоволенні позову. Суд першої інстанції визнав безпідставними доводи платника, оскільки питання здійснення валютних операцій, основи валютного регулювання та нагляду врегульовано лише Законом України «Про валюту і валютні операції».

П'ятий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та задовольнив позовні вимоги. Суд апеляційної інстанції дійшов протилежного висновку,

оскільки з 01 січня 2021 року пеня за порушення резидентами строку розрахунків в іноземній валюті є одним із різновидів пені в розумінні приписів підпункту 14.1.162 пункту 14.1 статті 14 ПК України. Тому нарахування платнику пені не відповідає вимогам абзацу 11 пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» цього Кодексу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Контролюючі органи здійснюють контроль за встановленими законом строками проведення розрахунків в іноземній валюті та нарахування пені за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності на підставі підпункту 19-1.1.4 пункту 19-1.1 статті 19-1, підпункту 54.3.3 пункту 54.3 статті 54 ПК України.

Ураховуючи положення чинного з 01 січня 2021 року законодавства, пенею є сума коштів, нарахована в інших випадках та порядку, визначених Податковим кодексом України або іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Пеня за порушення строків розрахунків в іноземній валюті є різновидом грошового зобов'язання платника відповідно до підпункту 14.1.39 пункту 14.1 статті 14 ПК України. Закон України «Про валюту і валютні операції», і лише визначає такий вид відповідальності. Контролюючі органи застосовують пеню в порядку, встановленому для прийняття податкових повідомлень-рішень.

Нарахування пені за порушення резидентами строку розрахунків в іноземній валюті з 01 січня 2021 року суперечить положенню абзацу 11 пункту 52-1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, згідно з яким платникам не нараховують пеню, а нарахована, але не сплачена за цей період пеня підлягає списанню протягом періоду з 01 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), у якому завершено дію карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 лютого 2024 року у справі № 420/1538/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117022640>.

1.2.3. Про відмежування «постійного» представництва від «непостійного»

Одним із визначальних критеріїв, згідно з якими можна відрізнити «постійне» представництво від «непостійного», є характер діяльності материнської компанії та її представництва в договірній країні. Належність такої діяльності до підготовчої та/або допоміжної підлягає встановленню в кожному конкретному випадку з урахуванням відповідних особливостей реалізації такої діяльності

15 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ГУ ДПС у м. Києві на рішення

Окружного адміністративного суду міста Києва від 16 серпня 2022 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 лютого 2023 року у справі № 640/35881/21 за позовом Представництва «Лундбек Експорт А/С» до ГУ ДПС у м. Києві про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів документальну перевірку дотримання податкового та валютного законодавства представництвом компанії з Королівства Данії. За результатами перевірки було прийнято податкові повідомлення-рішення про збільшення платнику грошового зобов'язання з податку на прибуток та застосування штрафних (фінансових) санкцій. На переконання контролюючого органу, діяльність представництва на території України відповідає критеріям «постійного представництва», яке не може користуватися податковими пільгами згідно з «Конвенцією між Урядом України і Урядом Королівства Данії про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно», ратифікованою Законом України від 12 липня 1996 року № 341/96-ВР. Представництво заперечувало проти таких висновків, оскільки вид його діяльності мав допоміжний характер для материнської компанії та не приносив доходу на території України.

Окружний адміністративний суд м. Києва рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що основна діяльність компанії зосереджена на торгівлі та експорті фармацевтичної продукції, а представництво проводило дослідження ринку, виявляло громадську думку, тобто виконувало лише підготовчі та/або допоміжні функції для забезпечення основної діяльності компанії, не отримуючи жодного доходу від зазначених видів діяльності в Україні.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Порядок оподаткування доходів представництва нерезидента залежить від наявності підстав для визнання його постійним. Якщо діяльність представництва іноземної компанії в Україні є постійною, то таку діяльність оподатковують за тими самими правилами, як і діяльність українських компаній.

Міжнародне законодавство не визначає конкретних строків, після спливу яких представництво набуває статусу постійного. За загальним правилом для набуття статусу постійного представництва ведення діяльності має бути регулярним, стабільним і стаціонарним, тобто розташовуватись у певному місці і з певним ступенем тривалості. Прямо також не вказано на можливість віднесення представництва до категорії «постійного» залежно від розміру витрат, понесених материнською компанією на його утримання. Розмір витрат, що здійснює нерезидент на утримання представництва, можна розглядати як такі, що свідчать на користь висновку про необхідність надання такому представництву статусу «постійного». Для визначення того, чи є такі витрати дійсно значними, потрібно порівнювати обсяг фінансування представництва із загальним

обсягом коштів, отриманих нерезидентом від здійснення господарської діяльності, з урахуванням також особливостей сфери бізнесу, ситуації на ринку тощо у сукупності.

Одним із визначальних критеріїв для відмежування «постійного» представництва від «непостійного» є характер діяльності, що здійснюється материнською компанією і її представництвом у договірній країні. Вирішення питання того, чи належить така діяльність до підготовчої та/або допоміжної підлягає встановленню у кожному конкретному випадку окремо з урахуванням відповідних особливостей здійснення такої діяльності.

Як національне, так і міжнародне законодавство встановлює, що одним із випадків, коли господарська діяльність нерезидента, що здійснюється через його представництво в Україні, не підпадає під визначення «постійне представництво» є здійснення таким представництвом комбінації видів діяльності, якщо наслідком такої комбінації є сукупна діяльність підготовчого чи допоміжного характеру.

Під допоміжною діяльністю необхідно розуміти таку діяльність, результати якої суб'єкт господарювання використовує саме для обслуговування та супроводження свого основного виду діяльності. Діяльність допоміжного характеру можна здійснювати як тимчасово, так і на постійній основі. Визначальною в цьому випадку є оцінка саме характеру здійснюваних представництвом видів діяльності:

- підготовча чи допоміжна діяльність має здійснюватися на користь нерезидента, а не для третіх осіб;
- під основною діяльністю зазвичай сприймається діяльність, що є суттєвою і важливою, зважаючи на зміст комерційних цілей і завдань організації;
- підготовча діяльність передуює початку основної діяльності нерезидента на території України;
- допоміжна діяльність забезпечує процес ведення основної господарської діяльності нерезидентом, здійснюється одночасно з основною діяльністю, при цьому до основної не відноситься.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 лютого 2024 року у справі № 640/35881/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117119633>.

1.2.4. Про правовий режим для формування податкового кредиту з податку на додану вартість в умовах воєнного стану

На період дії воєнного стану законодавець запровадив спеціальний правовий режим для формування податкового кредиту з податку на додану вартість за лютий – травень 2022 року, яким закріплено можливість включати до складу податкового кредиту суми податку на додану вартість на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів за відсутності зареєстрованих податкових накладних

28 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків на рішення Донецького окружного

адміністративного суду від 04 серпня 2023 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2023 року у справі № 200/466/23 за позовом ТОВ «ДТЕК Східенерго» до Східного міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Спірний податковий кредит з податку на додану вартість був сформований за лютий–травень 2022 року на підставі наявних у платника первинних документів за відсутності реєстрації контрагентами відповідних податкових накладних та зареєстрованих накладних після 15 липня 2022 року. Контролюючий орган не надав жодних доказів для підтвердження протиправності поведінки контрагентів за спірними операціями, що безумовно свідчило б про наявність правових підстав для позбавлення платника права на податковий кредит за такими операціями.

Рішенням Донецького окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою Першого апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов було задоволено, визнано протиправним і скасовано податкове повідомлення-рішення. Суди попередніх інстанцій застосували до спірних правовідносин норму підпункту 32.2 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України. Суди розтлумачили норми підпункту 69.1.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу, що надає можливість платникам формувати податковий кредит за податкові періоди лютий, березень, квітень, травень 2022 року за незареєстрованими податковими накладними.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Податковим законодавством регламентовано право платника на формування податкового кредиту з податку на додану вартість на підставі зареєстрованих податкових накладних.

На період дії воєнного стану законодавець запровадив спеціальний правовий режим для формування податкового кредиту з податку на додану вартість за лютий–травень 2022 року. Такий режим закріпив можливість включати до складу податкового кредиту суми податку на додану вартість на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів за відсутності зареєстрованих податкових накладних. Йдеться про спеціальний податковий режим, регламентований пунктом 32-2 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» ПК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 200/466/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117317760>.

1.3. Митна справа

1.3.1. Про повноваження контролюючого органу витребувати додаткові документи, встановлені частиною третьою статті 53 Митного кодексу України, для підтвердження заявленої митної вартості

Відсутність розподілення товарів за класами в експортній декларації країни відправлення (доданої до митної декларації на підтвердження митної вартості) не є розбіжностями, які є підставою для витребування контролюючим органом додаткових документів, якщо інші документи сукупно не викликають сумніву в достовірності задекларованої митної вартості

15 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Одеської митниці ДФС на постанову Одеського окружного адміністративного суду від 12 грудня 2017 року та постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 21 березня 2018 року у справі № 815/5838/17 (провадження № К/9901/49462/18) за позовом ТОВ «Дунайська імпортна компанія» до Одеської митниці ДФС про скасування рішення та картки відмови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Митний орган прийняв рішення відмовити в митному оформленні товарів, визначити митну вартість за резервним методом, оскільки виявив розбіжності в наданих документах. В експортній декларації не було визначено клас товару, як в митній декларації. Декларант на запит митного органу не надав переклад українською мовою копії митної декларації країни відправлення відповідно до статті 254 Митного кодексу України. На переконання контролюючого органу, ці обставини виключали можливість перевірити числове значення заявленої митної вартості за основним методом.

Одеський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін постановою Одеського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник в цілях митного оформлення подав усі належні документи, які містили об'єктивні та достовірні дані для підтвердження заявленої митної вартості товару за основним методом.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У процедурах контролю за митною вартістю товару предметом доказування є ціна товару та інші складові митної вартості товару.

Перелік основних документів, які підтверджують митну вартість товарів, наведений у статті 53 Митного кодексу України. Декларант під час митного оформлення імпортованого товару зобов'язаний надати такі документи для підтвердження заявленої митної вартості товару за основним методом (за ціною договору).

Повноваження контролюючого органу витребувати додаткові документи стосується лише тих документів, які дають можливість пересвідчитись у правильності чи помилковості задекларованої митної вартості, а не всіх документів, визначених статтею 53 цього Кодексу.

Національний класифікатор України ДК 016:2010 «Державний класифікатор продукції та послуг», затверджений наказом Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 року № 457, не розподіляє ввезений товар на класи А і В. Відсутність розподілення товарів за класами в експортній декларації країни відправлення (доданої до митної декларації на підтвердження митної вартості) не є розбіжностями, які є підставою для витребування контролюючим органом додаткових документів, якщо інші документи сукупно не викликають сумніву в достовірності задекларованої митної вартості.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 лютого 2024 року у справі № 815/5838/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117022750>.

1.3.2. Про класифікацію товару «м'яка іграшка – рюкзак дитячий» згідно з УКТ ЗЕД

Віднесення товару «м'яка іграшка – рюкзак дитячий» до товарної позиції 9503 згідно з УКТ ЗЕД є правомірним, оскільки такий товар класифіковано в товарній позиції з найбільшим порядковим номером з-поміж номерів товарних позицій, які є на розгляді

21 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Дніпропетровської митниці ДФС на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 25 червня 2018 року та постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 25 вересня 2018 року у справі № 804/2528/18 (провадження № К/9901/64545/18) за позовом ТОВ «Кіددісвіт» до Дніпропетровської митниці ДФС про визнання протиправним і скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник класифікував виріб як товарну позицію 9503 згідно з УКТ ЗЕД «Іграшки у вигляді тварин або інших істот м'яконабивні: М'яка іграшка – рюкзак дитячий Пеппа». На переконання митного органу, хоча наплічник і виконаний у формі іграшки (для того, щоб зацікавити дітей), його основною розпізнавальною ознакою є призначення для перенесення речей (іграшок) на спині (бо товар має лямки). Тому митний орган видав картку відмови у прийнятті митної декларації, митному оформленні випуску чи пропуску цього товару. Платник оскаржив прийняте рішення в судовому порядку.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій виснували, що віднесення зазначеного виробу до товарної позиції 9503 згідно з УКТ ЗЕД є правомірним, оскільки його класифіковано

в товарній позиції з найбільшим порядковим номером з-поміж номерів товарних позицій, що є на розгляді.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Виріб «м'яка іграшка – рюкзак дитячий» поєднує в собі властивості іграшки та рюкзака. Наведене доводить те, що цей товар призначений не лише для перенесення речей (іграшок) на спині, але також і для інших предметів особистого вжитку.

Оскільки надати перевагу одній із властивостей вказаного товару неможливо, для визначення класифікації товару згідно з УКТ ЗЕД підлягає застосуванню в послідовності правило, відповідно до якого товари класифікують у позиції з найбільшим порядковим номером серед товарних позицій, які є на розгляді. Тому віднесення зазначеного товару до товарної позиції 9503 згідно з УКТ ЗЕД є правомірним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 лютого 2024 року у справі № 804/2528/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117213743>.

2. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

2.1. Про необхідність отримання дозволу на спеціальне водокористування підприємством, діяльність якого пов'язана з використанням води та скиданням надлишкових зворотних вод

Діяльність підприємства, пов'язана з акумуляцією надлишків зворотних вод та їх скиданням, є спеціальним водокористуванням, а отже є платною та здійснюється виключно на підставі дозволу на спеціальне водокористування та відповідно до встановлених лімітів

20 лютого 2024 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державного підприємства «Кривбасшахтозакриття» на рішення Дніпровського окружного адміністративного суду від 25 січня 2021 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 06 жовтня 2021 року у справі № 160/10310/20 (провадження № К/9901/44982/21) за позовом ДП «Кривбасшахтозакриття» до Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області про визнання протиправними та скасування пунктів припису.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Предметом спору у справі є правомірність припису щодо дотримання екологічного законодавства при скиданні надлишкових зворотних вод, винесений за результатами позапланового державного нагляду (контролю). Позивач вважає, що інспекція протиправно встановила порушення, оскільки він не здійснює забору води з водойми, а відтак не є суб'єктом спеціального водокористування.

Дніпровський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди дійшли висновку, що позивач як водокористувач вчинив низку порушень вимог чинного законодавства, у зв'язку із чим оскаржувані пункти припису є правомірними, а також, що він здійснює спеціальне водокористування без належного дозволу. Вимога отримання дозволу на спеціальне водокористування підприємствам, що здійснюють викиди у водні об'єкти, прямо встановлена Водним кодексом України, отже позивач зобов'язаний отримати відповідний дозвіл. Той факт, що питання поводження із шахтними водами обговорюється робочою групою, не може звільняти позивача від виконання ним обов'язків, покладених на водокористувача.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі вирішувалися ключові питання про дотримання природоохоронного законодавства позивачем - підприємством під час скидання надлишкових зворотних вод без дозволу на спеціальне водокористування та про його належність до суб'єктів спеціального водокористування.

Верховний Суд виходив з того, що індивідуальний регламент (як документ, який містить вимоги щодо періодичності, тривалості і витрат скидання промислових забруднених стічних, шахтних, кар'єрних, рудникових вод з накопичувачів у поверхневий водний об'єкт, та розробляється і погоджується у передбаченому Водним кодексом України порядку), на відміну від дозволу на спеціальне водокористування, не є дозвільним документом та не наділяє водокористувачів правомочностями на здійснення скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти.

За результати розгляду зазначеної справи та враховуючи встановлені у ній обставини судова палата дійшла таких висновків:

1) діяльність Державного підприємства «Кривбасшахтозакриття», пов'язана з акумуляцією надлишків зворотних вод у ставку-накопичувачі балки Свистунова та їх скиданням у річку Інгулець, є водокористуванням, що не належить до загального виду водокористування, не охоплюється винятками, передбаченими частиною третьою статті 48 Водного кодексу України. На цю діяльність поширюються вимоги, передбачені для спеціального водокористування, а на її суб'єкта – вимоги, що висуваються до суб'єкта спеціального водокористувача;

2) спеціальне водокористування є платним та здійснюється тільки на підставі дозволу на спеціальне водокористування, а тому ДП «Кривбасшахтозакриття» як спеціальний водокористувач зобов'язане здійснювати діяльність із використання води та скидання зворотних вод у річку Інгулець тільки на підставі дозволу на спеціальне водокористування та відповідно до лімітів, установлених вказаним документом.

Відтак, Суд виснував, що вимога припису інспекції щодо необхідності отримання позивачем дозволу на спеціальне водокористування є правомірною.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 лютого 2024 року у справі № 160/10310/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117153875>.

2.2. Про непоширення обмежень правового режиму воєнного стану на проведення громадських слухань щодо рішення органу місцевого самоврядування про зупинення діяльності закладу освіти

У період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування поширюються деякі обмеження щодо оприлюднення таких актів у порядку, визначеному частиною четвертою статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації», а також щодо виконання вимог законів України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Проте відповідні обмеження не стосуються виконання органами місцевого самоврядування вимог статті 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та статті 32 Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо попереднього громадського обговорення проєкту рішення про зупинення діяльності закладу освіти. До того ж проведення консультацій з громадськістю не обмежується необхідністю оприлюднення проєктів відповідних рішень, а охоплює також інші форми роз'яснень, у тому числі інтернет-конференції, відеоконференції тощо

13 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Томашівської сільської ради на рішення Київського окружного адміністративного від 21 грудня 2022 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 6 червня 2023 року у справі № 320/5934/22 за позовом особи до Томашівської сільської ради, Відділу освіти, культури, молоді, спорту та туризму Томашівської сільської ради, виконавчого комітету Томашівської сільської ради про визнання протиправним та скасування рішення про призупинення діяльності закладу загальної середньої освіти.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у протиправності рішення виконавчого комітету сільської ради про призупинення діяльності закладу загальної середньої освіти, у якому навчалися діти позивачки. Під час прийняття спірного рішення, на думку позивачки, не враховано думку територіальної громади, а виконавчий комітет сільської ради вийшов за межі своїх повноважень, оскільки рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію чи перепрофілювання (зміну типу) закладу загальної середньої освіти приймає його засновник виключно на пленарних засіданнях відповідної ради. Тобто, на думку позивачки, таке рішення могла б прийняти відповідна рада, а не виконком.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що рішення про реорганізацію або ліквідацію навчального закладу відповідно до приписів частини першої статті 11 Закону України 16 січня 2020 року № 463-IX «Про загальну середню освіту» (далі – Закон № 463-IX) має право приймати виключно засновник, яким у спірних правовідносинах є сільрада.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши приписи абзацу другого пункту 30 частини першої статті 26 Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон № 280/97-ВР), частини першої статті 32 Закону № 463-ІХ, частини другої статті 25 Закону України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII «Про освіту», Верховний Суд зазначив, що рішення про ліквідацію, реорганізацію, інші зміни організаційного характеру щодо навчального закладу приймається його засновником або уповноваженим ним органом після попереднього обговорення проекту відповідного рішення.

Враховуючи встановлений судами факт того, що засновником закладу загальної середньої освіти є Томашівська сільська рада, спірне рішення, яким фактично проведено ліквідацію закладу загальної середньої освіти, мала право приймати виключно сільська рада, однак у порушення норм законодавства таке рішення було прийнято виконкомом Томашівської сільради з перевищенням повноважень.

Стосовно посилання скажника на те, що громадські слухання не проводились, оскільки вказане рішення приймалося у складних умовах воєнного стану, під час якого діє заборона на проведення масових зібрань слід зазначити наступне.

У період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування поширюються деякі обмеження щодо оприлюднення таких актів у порядку, визначеному частиною четвертою статті 15 Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації», а також щодо виконання вимог Законів України від 11 вересня 2003 року № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та від 1 липня 2014 року № 1555-VII «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Проте, відповідні обмеження не стосуються виконання органами місцевого самоврядування вимог статті 13 Закону № 280/97-ВР та статті 32 Закону № 463-ІХ. До того ж проведення консультацій з громадськістю не обмежується необхідністю оприлюднення проєктів відповідних рішень, а включає також інші форми роз'яснень, у тому числі Інтернет-конференції, відеоконференції тощо.

Крім того, відповідно до вимог частини другої статті 32 Закону № 463-ІХ проєкт спірного рішення повинен опублікуватися за 1 рік до його прийняття, тобто громадські обговорення мали розпочатися з 6 червня 2021 року - до запровадження правового режиму воєнного стану на території України шляхом оприлюднення проєкту спірного рішення, а тому посилання скажника на запровадження в Україні відповідно до Указу Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року правового режиму воєнного стану, не спростовують недотримання останнім вимог частини другої статті 32 Закону № 463-ІХ.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 лютого 2024 року у справі № 320/5934/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116964901>.

2.3. Про правомірність відмови державного реєстратора у проведенні державної реєстрації права власності на об'єкт нерухомого майна на підставі судового рішення,

резолютивна частина якого не встановлює набуття заявником права власності на такий об'єкт

Державний реєстратор перед проведенням реєстрації права власності на об'єкт нерухомого майна зобов'язаний перевірити всю доступну інформацію стосовно вказаного об'єкта в офіційних реєстрах, включно з наявністю судових рішень щодо цього об'єкта в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Наявність судового рішення, яке набрало законної сили, резолютивна частина якого не встановлює набуття заявником права власності на відповідний об'єкт нерухомого майна, свідчить про наявність суперечності між заявленими вимогами та документами, що їх посвідчують, і це відповідно до пункту 4 частини першої статті 24 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» є підставою для прийняття державним реєстратором рішення про відмову в державній реєстрації на такий об'єкт

21 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 2 березня 2023 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 7 серпня 2023 року у справі № 520/7983/21 за позовом особи до Департаменту реєстрації Харківської міської ради, Державного реєстратора Департаменту реєстрації Харківської міської ради про скасування рішення державного реєстратора щодо відмови в державній реєстрації прав та їх обтяжень (щодо права власності) особи на квартиру.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачка відповідно до статті 37 Закону України від 5 червня 2003 року № 898-IV «Про іпотеку» (далі – Закон № 898-IV) просила провести державну реєстрацію за собою права власності на квартиру. Державним реєстратором відмовлено в державній реєстрації прав та їх обтяжень позивачу, оскільки під час розгляду заяви проведений пошук в Єдиному державному реєстрі судових рішень, в результаті якого виявлено рішення Ленінського районного суду м. Харкова від 23 грудня 2019 року у справі № 642/999/18 про стягнення суми боргу за договором позики та звернення стягнення на предмет іпотеки за іпотечним договором.

Окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовив. Суди попередніх інстанцій зазначили, що з огляду на вказане судове рішення та обраний цим рішенням спосіб звернення стягнення на предмет іпотеки державний реєстратор правильно відмовив у проведенні державної реєстрації права власності на спірну квартиру за позивачкою на підставі пункту 4 частини першої статті 24 Закону України від 1 липня 2004 року № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон № 1952-IV), який передбачає, що в державній реєстрації прав може бути відмовлено з підстав, якщо подані документи не дають змоги встановити набуття, зміну або припинення речових прав на нерухоме майно та їх обтяження.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд проаналізувавши положення статей 37 та 38 Закону № 898-IV та пункту 4 частини першої статті 24 Закону № 1952-IV в аспекті спірних правовідносин, дійшов висновку, що вказані норми права у взаємозв'язку з положеннями статті 129-1 Конституції України, статті 370 Кодексу адміністративного судочинства України та статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» необхідно розуміти так:

- державний реєстратор перед проведенням реєстрації права власності на об'єкт нерухомого майна зобов'язаний перевірити усю доступну інформацію стосовно вказаного об'єкта в офіційних реєстрах, включаючи наявність судових рішень щодо цього об'єкта в Єдиному державному реєстрі судових рішень;

- існування судового рішення, яке набрало законної сили, резолютивна частина якого не встановлює набуття заявником права власності на відповідний об'єкт нерухомого майна, свідчить про існування суперечності між заявленими вимогами та документами, що їх посвідчують, і це відповідно до пункту 4 частини першої статті 24 Закону № 1952-IV є підставою для прийняття державним реєстратором рішення про відмову у державній реєстрації на такий об'єкт.

Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про правомірність відмови державного реєстратора у проведенні державної реєстрації права власності на квартиру за позивачкою, оскільки звернувшись з відповідною заявою до державного реєстратора за наявності рішення суду, яке набрало законної сили, позивачка фактично здійснює стягнення на один і той самий предмет іпотеки в різні способи.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 лютого 2024 року у справі № 520/7983/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117153781>.

2.4. Про обов'язок Міністерства юстиції України забезпечити інформування всіх заінтересованих осіб, зазначених у скаргі або встановлених відповідно до відомостей реєстрів, про розгляд скарги на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора

Мін'юст повинен обрати таку процедуру розгляду скарги і притримуватися її, за якої не тільки скаргник, але й суб'єкт оскарження та зацікавлені особи повинні бути обізнаними про подання скарги та дату, час і місце її розгляду. Інакше кажучи, обрана Мін'юстом форма повідомлення зацікавленої особи про скаргу й порядок її розгляду з погляду стороннього зовнішнього спостерігача має свідчити про поінформованість суб'єкта оскарження чи зацікавленої особи, а також про об'єктивну спроможність суб'єктів реєстраційних відносин виразити та донести до Мін'юсту свою позицію щодо доводів скарги.

Використане в нормативному приписі пункту 9 Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 25 грудня 2015 року № 1128, слово «обов'язково» для вираження волі на те, що під час розгляду скарги по суті Мін'юст має запросити скаржника та/або його представника (за умови якщо ним зазначено про це у скарзі), суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб, зазначених у скарзі або встановлених відповідно до відомостей реєстрів вказує на істотність, безальтернативність і необхідність вчинення дій, спрямованих на прикликання скаржника та суб'єкта оскарження (тобто особи, чії дії оскаржуються) для розгляду скарги по суті. Таке запрошення має на меті не лише проінформувати зацікавлених осіб про розгляд скарги, але й забезпечити їм реальну можливість узяти участь у засіданні, щоб їхні пояснення були прийняті та враховані. Недотримання порядку розгляду скарги не може й не повинне визнаватися формальним порушенням

21 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства юстиції України на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 24 травня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 7 вересня 2021 року у справі № 826/8774/16 за позовом особи до Міністерства юстиції України (далі - Мін'юст) про визнання протиправним та скасування наказу про скасування реєстраційних дій.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Мін'юст прийняв наказ від 30 травня 2016 року яким, за результатами розгляду скарг громадян, скасовано реєстраційні дії щодо громадської організації «Спілка журналістів-догхантерів». Позивач оскаржив цей наказ до суду, зазначивши, як підставу для подання позову, недотримання відповідачем процедури розгляду скарги, а саме неповідомлення позивача про розгляд поданої щодо нього скарги.

Окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив. Суди попередніх інстанцій виходили з того, що відповідач порушив процедуру розгляду скарг та прийняття відповідного рішення, чим порушив право і позбавив можливості позивача, який був обраний керівником заінтересованої особи, взяти участь у розгляді скарги, що є критерієм перевірки правомірності рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що Мін'юст повинен обрати і притримуватися такої процедури розгляду скарги, за якої не тільки скаржник, але й суб'єкт оскарження та зацікавлені особи повинні бути обізнаними про подання скарги та дату, час і місце її розгляду. Інакше кажучи, обрана Мін'юстом форма повідомлення зацікавленої особи про скаргу і порядок її розгляду з погляду стороннього зовнішнього спостерігача має свідчити про поінформованість суб'єкта оскарження чи зацікавленої особи, а також

про об'єктивну спроможність суб'єктів реєстраційних відносин виразити і донести до Мін'юсту свою позицію щодо доводів скарги.

Використане у нормативному приписі пункту 9 Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року № 1128 слово «обов'язково» для вираження волі на те, що під час розгляду скарги по суті Мін'юст має запросити скаржника та/або його представника (за умови якщо ним зазначено про це у скарзі), суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб, зазначених у скарзі або встановлених відповідно до відомостей реєстрів вказує на істотність, безальтернативність та необхідність вчинення дій, спрямованих на прикликання скаржника та суб'єкта оскарження (тобто особи, чії дії оскаржуються) для розгляду скарги по суті. Таке запрошення має на меті не лише проінформувати зацікавлених осіб про розгляд скарги, але й забезпечити їм реальну можливість взяти участь у засіданні, з тим, щоб їхні пояснення були прийняті та враховані. Недотримання порядку розгляду скарги не може і не повинно визнаватися формальним порушенням.

Надана Мін'юстом копія листа, яким громадській організації «Спілка журналістів-догхантерів» повідомлялося, що розгляд скарг відбудеться 20 травня 2016 року о 12:00 год, не може вважатися належним доказом повідомлення позивача, оскільки відповідач не надав доказів, які б свідчили про направлення цього листа заінтересованій особі у спосіб, визначений пунктом 10 Порядку № 1128 (рекомендованою телеграмою; телефонограмою; факсимільним повідомленням, засобами електронної пошти).

Ураховуючи зазначене, Мін'юстом порушено вимоги пунктів 9-11 Порядку № 1128 і позбавлено можливості заінтересовану особу, взяти участь у розгляді скарги, що є критерієм перевірки правомірності рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 лютого 2024 року у справі № 826/8774/16 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117187481>.

3. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

3.1. Про визначення компетенції органів фінансового контролю під час проведення моніторингу державних закупівель за принципом територіальної юрисдикції

Приписи частини четвертої статті 5 Закону України від 26 січня 1993 року № 2939-XII «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» насамперед стосуються органу державного фінансового контролю, який має право провести відповідний моніторинг за своїм місцезнаходженням на території інших областей поза межами його територіальної юрисдикції згідно з адміністративно-територіальним устроєм України, за умови наявності відповідного доручення Голови

Держаудитслужби. Словосполучення «за місцезнаходженням органу державного фінансового контролю» означає те, що в такому випадку будь-який міжрегіональний територіальний орган, за умови дотримання процедури призначення моніторингу, має право провести таку перевірку незалежно від свого місцезнаходження, оскільки оцінка відомостей, що є в електронній системі закупівель, не потребує виїзду за адресою суб'єкта перевірки

01 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту гуманітарної політики Дніпровської міської ради на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 25 травня 2023 року у справі № 160/18391/22 за позовом Департаменту гуманітарної політики Дніпровської міської ради до Західного офісу Держаудитслужби про визнання протиправним та скасування висновку.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачем проведено відкриті торги щодо закупівлі послуг з організації харчування для закладів загальної середньої освіти, за результатами яких визначено переможця та укладено договір про закупівлю послуг. На виконання доручення Держаудитслужби, розпочато процедуру моніторингу вказаної закупівлі, під час якої встановлено, що у тендерній документації замовника відсутня вимога, що зобов'язує учасника торгів зазначити у тендерній пропозиції інформацію (повне найменування та місцезнаходження) щодо кожного суб'єкта господарювання, якого він планує залучати до виконання робіт чи послуг як субпідрядника/співвиконавця. За результатами проведеної перевірки, складено висновок, згідно якого позивача зобов'язано здійснити заходи направлені на недопущення у подальшому встановлених порушень вимог пункту 18 частини другої статті 22 Закону України «Про публічні закупівлі» (далі - Закон № 922-VIII) при складанні тендерної документації та протягом п'яти робочих днів з дня оприлюднення висновку оприлюднити через електронну систему закупівель інформацію та/або документи, що свідчать про вжиття таких заходів. Не погоджуючись з такими висновками, позивач вказав, що перевірку проведено неналежним органом фінансового контролю, а зобов'язальна частина висновку в частині усунення виявлених порушень не містить способу виконання цієї вимоги.

Рішенням суду першої інстанції позов задоволено. Суд вказав, що у висновку відповідачу, крім зазначення необхідності усунути порушення законодавства в сфері публічних закупівель, необхідно конкретизувати яких саме заходів має вжити особа та визначити спосіб усунення виявлених під час моніторингу порушень, оскільки можливість усунення виявлених порушень прямо залежить від чіткого визначення суб'єктом владних повноважень конкретного заходу (варіанту поведінки), яких слід вжити уповноваженій особі замовника для усунення порушень.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що зобов'язання органу фінансового контролю здійснити заходи направлені на недопущення у подальшому встановлених порушень позивачем, є такими, що прийняті ним у межах повноважень

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проведення перевірки органом державного фінансового контролю здійснюється з метою корегування роботи підконтрольного суб'єкта та приведення його діяльності відповідно до вимог законодавства. Наслідком такої перевірки є складання висновку, що містить інформацію про виявлені порушення. Одночасно, з метою коригування діяльності об'єкта перевірки, у такому висновку може бути зазначено і вимогу усунути виявлені порушення та способи їхнього усунення, що є обов'язковим до виконання. Разом з тим, у разі несуттєвості виявлених порушень, вимога органу державного фінансового контролю щодо необхідності у майбутньому вжити певних заходів, спрямованих на уникнення таких порушень, є лише превентивним заходом.

Зобов'язальний характер вимоги щодо усунення правопорушення свідчить про встановлення цього порушення, наслідком якого є визначення імперативного обов'язкового способу його усунення. Проте, у цьому конкретному випадку, імперативність оскарженого висновку полягає в тому, що його приписи зобов'язують суб'єкта перевірки утриматись від певних дій у майбутньому, а отже, в цій частині орган фінансового контролю чітко окреслив спосіб усунення порушень. Застосований до суб'єкта перевірки захід впливу має лише спонукальний характер, направлений на забезпечення ним у майбутньому виконання вимог законодавства у сфері закупівель товарів та послуг, а тому не створює для позивача правових наслідків за цією закупівлею, що була предметом перевірки.

Норми Закону № 922-VIII та Положення про Державну аудиторську службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 року №43 (далі - Положення №43) не містять чіткого переліку випадків, за яких моніторинг закупівлі, зокрема, проводиться саме Держаудитслужбою, а за яких - його міжрегіональними територіальними органами. Водночас приписи частин першої, четвертої статті 5 Закону України від 26 січня 1993 року № 2939-XII «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» (далі - Закон №2939-XII) передбачають, що моніторинг закупівлі здійснюється у порядку, встановленому Законом № 922-VIII, та за місцезнаходженням органу державного фінансового контролю.

Питання взаємовідносин між Держаудитслужбою та її міжрегіональними територіальними органами, у розрізі меж їхніх повноважень, зокрема, урегульовані Положенням №43 та положеннями про офіси Держаудитслужби та їх підрозділи. Верховний Суд аналізуючи положення частин першої, другої статті 8 Закону №922-VIII у системному зв'язку з положеннями частин першої, четвертої статті 5 Закону №2939-XII, з урахуванням приписів Положення № 43 та Положення про Західний офіс Держаудитслужби, дійшов висновку, що приписи частини четвертої статті 5 Закону № 2939-XII насамперед стосуються органу державного фінансового контролю, який має право провести відповідний моніторинг за своїм місцезнаходженням на території інших областей поза межами його територіальної юрисдикції згідно з адміністративно-територіальним устроєм України, за умови наявності відповідного доручення Голови Держаудитслужби. Словосполучення «за місцезнаходженням органу державного фінансового контролю»

означає те, що такому випадку будь-яке міжрегіональний територіальний орган, за умови дотримання процедури призначення моніторингу, має право провести таку перевірку незалежно від свого місцезнаходження, оскільки оцінка відомостей, що є в електронній системі закупівель не потребує виїзду за адресою суб'єкта перевірки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 лютого 2024 року у справі № 160/18391/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116710780>.

3.2. Про умови реалізації гарантії військовослужбовця щодо проходження військової служби за місцем проживання

Гарантія проходження військової служби особами тільки за місцем проживання, а також за їхньою згодою поширюється не лише на жінок та чоловіків, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років, тобто на осіб, які передбачені в абзаці четвертому частини першої статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а також на осіб, вказаних в абзацах п'ятому – дванадцятому цієї ж частини статті 23 Закону

07 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 25 квітня 2023 року у справі № 640/14949/22 за позовом особи до Головнокомандувача Збройних Сил України, за участю третіх осіб - Військової частини 1, Військової частини 2 про визнання дій протиправними, зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала в незгоді позивача з наказом Головнокомандувача Збройних Сил України від 07 червня 2022 року № 714, згідно з яким позивач, заступник командира військової частини з оперативної роботи полковник, який є батьком трьох дітей та добровільно мобілізованим до лав Збройних Сил України під час дії воєнного стану, повинен переїхати з пониженням у посаді до окремої бригади територіальної оборони Сил територіальної оборони України у Донецькій області. 08 серпня 2022 року позивачу подано рапорт, в якому вказано на неможливість переміщення та здачі посади на виконання наказу Головнокомандувача Збройних Сил України з огляду на наявність у позивача 3 дітей та, як наслідок, відповідного права на проходження служби за місцем проживання дітей в місті Києві.

Рішенням суду першої інстанції позов задоволено. Суд першої інстанції дійшов висновку, що оскаржуваний наказ видано без дотримання вимог частини другої статті 23 Закону України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким у задоволенні позову відмовив. Суд апеляційної інстанції вказав, що виходячи із законодавчих змін до частини другої статті 23 Закону України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», внаслідок яких

з 21 березня 2022 року вказана норма вже не передбачала можливості призову на військову службу під час мобілізації за власним бажанням військовозобов'язаних чоловіків, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років тільки за місцем проживання.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував постанову апеляційного суду та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

З огляду на момент виникнення спірних правовідносин, до спірних правовідносин підлягає застосуванню редакція Закону України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (далі – Закон № 3543-XII), яка діяла з 21 березня 2022 року

Верховний Суд дійшов висновку, що позивач, згідно приписів абзацу четвертого частини першої статті 23 Закону № 3543-XII, є особою, яка має право на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації, оскільки у нього на утриманні перебуває троє дітей віком до 18 років. При цьому Судом зауважено, що як на момент добровільної мобілізації позивача до лав Збройних Сил України, так і на момент видання спірного наказу, діяла стаття 23 Закону № 3543-XII, в редакції Закону України від 15 березня 2022 року № 2122-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо звільнення від військової служби осіб з інвалідністю та осіб, які доглядають за особами з інвалідністю і хворими дітьми».

Наведене свідчить, що гарантія проходження військової служби особами тільки за місцем проживання, а також за їхньою згодою поширюється не лише на жінок та чоловіків, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років, тобто на осіб, які передбачені в абзаці четвертому частини першої статті 23 Закону № 3543-XII, а й також на осіб, вказаних у абзацах п'ятому - дванадцятому цієї ж частини статті 23 Закону № 3543-XII.

У контексті обставин цієї справи висновується, що переміщення позивача з Військової частини до окремої бригади територіальної оборони Сил територіальної оборони України у Донецькій області Регіонального управління Сил територіальної оборони з місцем знаходження у Донецькій області проведено без згоди позивача та не за місцем проживання, тобто в порушення частини другої статті 23 Закону № 3543 - XII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 7 лютого 2024 року у справі № 640/14949/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116839487>.

3.3. Про можливість отримання особою посвідки на тимчасове проживання за процедурою визнання осіб без громадянства

Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» не містить підстав відмови у видачі посвідки на тимчасове проживання, а Порядок оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки

на тимчасове проживання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 року № 322, як нормативно-правовий акт, який прийнятий на виконання Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», не може звужувати чи змінювати права, передбачені законом, адже з прийняттям змін Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» надав можливість звертатися шляхом процедури визнання осіб без громадянства особам незалежно від законності чи незаконності перебування на території України

08 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на рішення Тернопільського окружного адміністративного суду від 26 січня 2023 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06 червня 2023 року у справі № 500/3925/22 за позовом особи до Управління Державної міграційної служби України в Тернопільській області про визнання неправомірним рішення про відмову в оформленні (видачі) посвідки на тимчасове проживання, зобов'язати видати йому посвідку на тимчасове проживання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням від 20 вересня 2022 року позивача визнано особою без громадянства та покладено обов'язок протягом десяти днів з моменту отримання цього рішення звернутися до територіального органу/територіального підрозділу державної міграційної служби за оформленням посвідки на тимчасове проживання. Після звернення до відділу у справах іноземців та осіб без громадянства із заявою-анкетою щодо оформлення посвідки на тимчасове проживання, позивач отримав відмову в оформленні посвідки на тимчасове проживання. Відповідач вказав, що стосовно позивача наявні судові рішення, що набрали законної сили у справі №607/25632/19, про примусове видворення позивача за межі України та у справі №607/6743/20 про продовження строку затримання позивача з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України на строк шість місяців із поміщенням у пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України. Таким чином видати позивачу посвідку на тимчасове проживання відповідач не можею

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, у задоволенні позову відмовлено. Суди попередніх інстанцій виходили з того, що на час звернення позивача із заявою-анкетою до відповідача для оформлення посвідки на тимчасове проживання щодо позивача діяли невиконані: рішення про примусове повернення, рішення про примусове видворення та рішення про заборону в'їзду на територію України, що згідно з вимогами законодавства, є підставою для відмови в оформленні (видачі) посвідки на тимчасове проживання.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове, яким позов задовольнив.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що особа, яка не має паспортного документу та незаконно перебуває на території України, звернувшись в порядку статті 6-1 Закону України

від 22 вересня 2011 року № 3773-VI «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» з заявою про визнання її особою без громадянства, з моменту отримання довідки про звернення, що надає перебуванню на території України легального статусу, та згодом отримавши статус особи без громадянства, наділяється обов'язком оформити в подальшому посвідку на тимчасове проживання.

Оскільки закон покладає на особу, яка отримала статус без громадянства, отримати посвідку на тимчасове проживання, відповідно державній міграційній службі необхідно забезпечити реалізацію оформлення такого документу, що видається такій особі та визначає її правовий статус на території України. Тож, за умови отримання відмови в оформленні посвідки на тимчасове проживання для цієї особи вкотре виникає ризик штрафів, затримань, примусових видворень тощо. Адже вона знову стає такою, що незаконно перебуває на території України, не зважаючи на те, що прийнявши її в процедуру визнання особою без громадянства, держава надала їй можливість легально перебувати в країні на час розгляду її заяви.

За таких обставин, держава керуючись статтею 3 Конституції України, відповідно до якої людина є найвищою соціальною цінністю, повинна гарантувати не тільки право звернення й визнання особою без громадянства, але й його документування для виконання основної мети цієї процедури (оформлення документу, що підтверджує як особу, так і її правовий статус). Без такого документу втрачається суть даної процедури, оскільки особа не лише залишається без документу, а й мають місце ризики накладення адміністративних стягнень та позбавлення волі.

Разом з тим, з урахуванням змісту підпункту 2 пункту б1 Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України №322 від 25 квітня 2018 року право на оформлення посвідки на тимчасове проживання особою, щодо якої діє невиконане рішення уповноваженого державного органу про примусове повернення, примусове видворення або заборону в'їзду, є фактично таким, що неможливо реалізувати. При цьому рішення про примусове повернення/видворення, заборону в'їзду на територію України, в свою чергу, також не можна виконати з огляду на відсутність у особи паспортного документу.

Відповідно до міжнародних зобов'язань України у сфері без громадянства держава повинна забезпечити документування всіх осіб без громадянства, надаючи їм можливість оформити документ, який би посвідчив їх особу та правовий статус.

Верховний Суд вказав, що у цій справі суди попередніх інстанцій не взяли до уваги те, що Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» не містить підстав відмови у видачі посвідки на тимчасове проживання, а Порядок оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 322 від 25 квітня 2018 року, як нормативно-правовий акт, який прийнятий на виконання Закону України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», не може звужувати чи змінювати права, передбачені законом, адже з прийняттям змін, цей Закон

надав можливість звертатись шляхом процедури визнання осіб без громадянства особам незалежно від законності чи не законності перебування на території України.

В спірних правовідносинах судам необхідно враховувати процедуру, яку пройшов позивач для отримання статусу особи без громадянства та права, які він отримав з прийняттям його заяви про визнання особою без громадянства та з прийняттям рішення про визнання його особою без громадянства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 лютого 2024 року у справі № 500/3925/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116869989>.

3.4. Про межі повноважень працівників та керівника секретаріату суду щодо судових справ, які перебувають у провадженні суду

Установлення порушення суддею строків розгляду справ про адміністративні правопорушення та констатація впливу строків накладення адміністративного стягнення в конкретних справах не належить до повноважень працівників суду, у тому числі керівника апарату суду. До повноважень керівника апарату суду належить складання та/або затвердження внутрішніх документів суду, які стосуються організації роботи суду; організація та контроль проходження організаційно-розпорядних документів суду. Однак стосовно процесуальних документів керівник апарату виконує лише організаційні функції на відповідних етапах їх проходження (прийняття, реєстрація, надсилання тощо). Водночас організація прийняття (відкриття), розгляду, складання, формування процесуальних документів у справі, їх виконання та контроль за виконанням перебуває в межах повноважень судді (суду)

19 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 23 лютого 2021 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 26 травня 2021 року у справі № 420/11249/20 за позовом особи до керівника апарату Приморського районного суду м. Одеси про визнання дій щодо затвердження актів протиправними та скасування актів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У зв'язку з довготривалим лікарняним позивачки у зв'язку з вагітністю та пологами, на нараді суддів прийнято рішення про доручення керівнику апарату суду організувати передачу справ з виписками з актів передачі. 22 грудня 2018 року складено акти про перевищення строку притягнення до адміністративної відповідальності у певних судових справах, які вподальшому були затвердженні керівником апарату суду. Після повторного автоматизованого розподілу цих справ, суддями прийнято рішення про закриття провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності у зв'язку з закінченням на момент розгляду справи строку накладення адміністративного стягнення. Третьою Дисциплінарною палатою Вищої ради правосуддя відкрито дисциплінарну справу стосовно позивачки - судді Приморського районного суду міста Одеси. Вважаючи протиправними акти та дії

керівника апарату суду щодо їх затвердження, оскільки при їх затвердженні керівник апарату вийшов за межі своїх функціональних обов'язків (посадової інструкції), позивачка звернулася до суду.

Рішенням суду першої інстанції у задоволенні позову відмовлено. Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції у частині відмови у адміністративному позові про скасування актів та ухвалив нове, яким провадження у справі закрит. Суд апеляційної інстанції зазначив, що висновки, викладені у актах, є відображенням дій працівників і самі собою не породжують правових наслідків для позивачки, та відповідно такий акт, дії по його складанню та висновки у ньому не зумовлюють виникнення будь-яких прав і обов'язків для позивача або настання негативних наслідків, не порушують його прав, свобод або інтересів, що, унеможлиблює розгляд вимог про визнання протиправними та скасування таких у порядку адміністративного судочинства.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення судів попередніх інстанцій в частині відмови у задоволенні позову про визнання протиправними дії керівника апарату суду та ухвалив нове рішення в цій частині, яким задовольнив позов в цій частині; в іншій частині рішення апеляційного суду залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Оскаржуючи спірні акти, позивачка стверджує, що висновок Вищої ради правосуддя про відкриття дисциплінарного провадження щодо неї ґрунтувався на відомостях, викладених у цих актах, що є безумовно негативними наслідками, які порушують її права, свободи та інтереси.

Верховний Суд зауважив, що акт про перевищення строку притягнення до адміністративної відповідальності - це службовий документ, в якому зафіксовано певні обставини та висновки щодо руху справи у суді, а також наявність чи відсутність порушень вимог законодавства. Оцінка цього акту та висновки, викладені у ньому, може бути надана судом при вирішенні спору щодо оскарження рішення, прийнятого на підставі такого акта.

Таким чином, висновки, викладені в акті, є відображенням дій працівників і самі собою не породжують правових наслідків для позивачки та відповідно такий акт не зумовлює виникнення будь-яких прав і обов'язків для позивачки або настання негативних наслідків, не порушує її прав, свобод або інтересів, що, унеможлиблює розгляд вимог про визнання протиправними та скасування таких актів у порядку адміністративного судочинства.

Крім того, що стосується позовних вимог у частині визнання протиправними дій керівника апарату про затвердження спірних актів, Верховний Суд вважає за необхідне зазначити, що аналіз вимог Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі - Закон № 1402-VIII) свідчить, що суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним. Суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права. При цьому, будь-які висновки стосовно допущення суддею порушення вимог закону при здійсненні правосуддя можуть бути зроблені виключно при перегляді ухваленого судом (суддею, який при розгляді справ

одноособово діє як суд) рішення в порядку, установленому процесуальними кодексами, або при розгляді дисциплінарної справи відносно судді.

Тобто, порушення суддею вимог закону встановлюється:

- судом вищої інстанції при здійсненні перегляду ухваленого судового рішення в порядку, передбаченому відповідними процесуальними кодексами;
- Дисциплінарною палатою Вищої ради правосуддя при розгляді дисциплінарної скарги стосовно судді.

Іншого чинним законодавством не передбачено.

Отже, установлення порушення суддею строків розгляду справ про адміністративні правопорушення та констатація впливу строків накладення адміністративного стягнення у конкретних справах не відноситься до повноважень працівників суду, у тому числі, керівника апарату суду. До повноважень керівника апарату суду належить складання та/або затвердження внутрішніх документів суду, які стосуються організації роботи суду; організація та контроль проходження організаційно-розпорядних документів суду. Однак, стосовно процесуальних документів керівник апарату виконує лише організаційні функції на відповідних етапах їх проходження (прийняття, реєстрація, надсилання тощо). Водночас, організація прийняття (відкриття), розгляду, складання, формування процесуальних документів у справі, їх виконання та контроль за виконанням перебуває в межах повноважень судді (суду).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 лютого 2024 року у справі № 420/11249/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117120123>.

3.5. Про належні засоби підтвердження необхідності здійснення постійного догляду за особою та суб'єкта, уповноваженого щодо їх формування

Аналіз повноважень медико-соціальної експертної комісії, передбачених Положенням про медико-соціальну експертизу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 року № 1317, дає підстави для висновку, що вони визначають потребу в сторонньому нагляді, догляді або допомозі особам з інвалідністю, а також особам, яким визначено ступінь втрати професійної працездатності. Що стосується осіб, які не належать до цих категорій, але які за станом здоров'я не здатні до самообслуговування і потребують постійного стороннього догляду, то такі повноваження можуть бути віднесені до лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я, які також мають право приймати висновки, зокрема, про наявність когнітивних порушень у громадян похилого віку, унаслідок яких вони потребують надання соціальної послуги з догляду на непрофесійній основі (за формою № 080-2/о) з рекомендаціями щодо отримання відповідних послуг

21 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 11 травня 2023 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 11 липня 2023 року у справі № 120/1909/23 за позовом особи до військової частини про визнання протиправною відмову

командування Військової частини у звільненні військовослужбовця з військової служби та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у відмові позивачу у звільненні з військової служби з огляду на відсутність документів для підтвердження факту необхідності постійного догляду за матір'ю. Позивач вказав, що відмова у звільненні з військової служби відбулась з формальних обставин, оскільки ним до рапорту додано копію висновку за формою первинної облікової документації № 080-2/о, затверджену наказом Міністерства охорони здоров'я України від 09 березня 2021 року № 407, Комунального некомерційного підприємства «Ямпільська територіальна лікарня» Ямпільської міської ради про наявність когнітивних порушень у громадян похилого віку, унаслідок яких вони потребують надання соціальної послуги з догляду на непрофесійній основі.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, у задоволенні позову відмовлено. Суди попередніх інстанцій виходили з того, що долучений позивачем до рапорту висновок про наявність когнітивних порушень у громадян похилого віку, унаслідок яких вони потребують надання соціальної послуги з догляду на непрофесійній основі не є належною підставою в розумінні підпункту «г» пункту 2 частини четвертої статті 26 Закону України від 25 березня 1992 року № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу» для звільнення позивача із військової служби за сімейними обставинами, оскільки такий висновок не відноситься до документів, що підтверджують необхідність здійснення постійного догляду за матір'ю позивача, а його призначенням є отримання соціальної послуги з догляду на непрофесійній основі.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Медичний висновок це документ, який містить дані про стан здоров'я особи та видається з питань, пов'язаних з таким станом здоров'я. Суб'єктами формування та видачі медичного висновку є лікарі, лікарсько-консультативні та лікарсько-експертні комісії закладів охорони здоров'я. Лікар, лікарсько-консультативна комісія та лікарсько-експертна комісія формують медичний висновок, а медико-соціальні експертні комісії - довідку, акт огляду (витяг з акту огляду).

У переліку прав та обов'язків, визначеному Положенням про медико-соціальну експертизу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03 грудня 2009 року № 1317 (далі - Положення № 1317) медико-соціальної експертної комісії відсутнє поняття «постійного догляду», який може бути визначений для осіб, яким інвалідність не встановлена, а вказано лише право визначати необхідність стороннього нагляду, догляду.

При цьому, поняття «сторонній догляд» не є тотожним поняттю «постійний догляд», позаяк перше говорить про те, ким надається догляд, а друге коли надається такий догляд. В свою чергу, поняття «постійний догляд» передбачає безперервний догляд, який

надається особі, що не здатна до самообслуговування, догляд, який надається без будь-якого часового обмеження, суцільним порядком.

Аналізуючи повноваження медико-соціальної експертної комісії, передбачені Положенням № 1317, є підстави для висновку, що вони визначають потребу в сторонньому нагляді, догляді або допомозі особам з інвалідністю, а також особам, яким визначена ступінь втрати професійної працездатності. Щодо осіб, які не відносяться до цих категорій, але які за станом здоров'я нездатні до самообслуговування і потребують постійного стороннього догляду, то такі повноваження можуть бути віднесені до лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я, які також мають право приймати висновки, зокрема, про наявність когнітивних порушень у громадян похилого віку, унаслідок яких вони потребують надання соціальної послуги з догляду на непрофесійній основі (за формою № 080-2/о) з рекомендаціями щодо отримання відповідних послуг.

Абзац 4 підпункту «г» пункту 2 частини четвертої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» визначає два документи для підтвердження необхідності здійснення постійного догляду за особою – висновок медико-соціальної експертної комісії, або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я.

Судами встановлено, що позивачем до рапорту про звільнення з військової служби додано висновок про наявність когнітивних порушень у громадян похилого віку, унаслідок яких вони потребують надання соціальної послуги з догляду на непрофесійній основі, відповідно до якого матері позивача рекомендовано соціальну послугу: догляду вдома.

При цьому, підпункт «г» пункту 2 частини четвертої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» визначає, що підставою для звільнення з військової служби є саме необхідність здійснення постійного догляду. Поняття «догляд вдома» є не є тотожним поняттю «постійний догляд», позаяк останнє передбачає безперервний догляд, який надається особі, що не здатна до самообслуговування, догляд який надається без будь-якого часового обмеження, суцільним порядком.

Верховний Суд погодився з правовою позицією судів попередніх інстанцій з приводу того, що позивач не надав відповідачу належних доказів на підтвердження існування підстав для звільнення, визначених підпунктом «г» пункту 2 частини четвертої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 лютого 2024 року у справі № 120/1909/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117154140>.

4. Процесуальні питання

4.1. Про відлік строку апеляційного оскарження судового рішення при надсиланні його електронної копії судом лише представнику сторони

Факт ненадіслання судом першої інстанції безпосередньо позивачеві копії судового рішення, ухваленого за наслідками розгляду справи, на паперових носіях (тобто засобами поштового зв'язку), але за наявності підтвердження належного надіслання

(як і вручення) копії судового рішення представнику позивача (адвокату) із застосуванням ЄСІТС, не є підставою вважати, що позивач не отримав судового рішення та, відповідно, не міг знати про результат розгляду своєї справи. Отже, надіслання електронної копії судового рішення на офіційну електронну адресу адвокату як представнику позивача є належним і достатнім способом вручення судового рішення стороні у справі, з датою вручення якого можна пов'язувати строк його апеляційного оскарження такою стороною

08 лютого 2024 року об'єднана палата Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду розглянула касаційну скаргу платника на ухвалу Другого апеляційного адміністративного суду від 26 вересня 2023 року у справі № 480/8341/22 за позовом платника до ГУ ДПС у Сумській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У грудні 2022 року представник позивача - адвокат звернувся до суду з позовом до ГУ ДПС про визнання протиправними і скасування податкових повідомлень-рішень.

Сумський окружний адміністративний суд рішенням відмовив у задоволенні позову. Судове рішення направлено в електронний кабінет представника позивача.

Другий апеляційний адміністративний суд ухвалою визнав неповажними повідомлені скаргником підстави пропуску строку на апеляційне оскарження рішення та залишив апеляційну скаргу без руху.

Позивач обгрунтував пропуст строку на апеляційне оскарження тим, що він не отримав рішення суду першої інстанції, а дізнався про нього з Єдиного державного реєстру судових рішень. Судом апеляційної інстанції за наслідком розгляду клопотання позивача відмовлено у відкритті апеляційного провадження. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що відлік процесуальних строків починається з моменту отримання представником копії рішення, якщо судове рішення не було направлено стороні, а лише її представнику. Датою отримання копії оскарженого рішення суду першої інстанції стало 27 лютого 2023 року, тобто перший робочий день після того, як електронна копія рішення суду першої інстанції була доставлена представнику позивача.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду передав справу на розгляд об'єднаної палати з мотивів незгоди з висновками Верховного Суду щодо початку відліку строку на апеляційне оскарження з моменту отримання копії судового рішення представником.

Об'єднана палата залишила касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Представництво адвокатом інтересів в суді є формою надання правової допомоги, свідченням чого є ордер, яким підтверджені повноваження адвоката на звернення до суду в інтересах позивача. Процесуальні дії / рішення / позиція представника у судовому процесі створюють юридичні наслідки саме для особи, від імені якої він діє. Участь

позивача в судовому процесі через свого представника, повноваження якого належно підтверджені, є участю позивача як учасника справи, для якого у статті 295 Кодексу адміністративного судочинства України визначені строки на апеляційне оскарження судового рішення.

Закон України від 27 квітня 2021 року № 1416-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» (набрав чинність 26 травня 2021 року) змінив концепт повідомлення учасників справи і вручення їм процесуальних документів суду на користь електронної комунікації за допомогою функціоналу Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС). Якщо позивач (як фізична особа) не має офіційної електронної адреси, але її має адвокат як представник позивача, суд надсилає електронну копію судового рішення адвокату на офіційну електронну адресу. Надіслання представникові позивача – адвокату – електронної копії рішення суду першої інстанції у справі на офіційну електронну адресу адвоката в ЄСІТС є в розумінні частин п'ятої, сьомої статті 18 Кодексу адміністративного судочинства України належним способом вручення судового рішення представнику позивача. На підставі частини сьомої статті 251 цього Кодексу такий спосіб вручення судового рішення вважається врученням цієї копії судового рішення й позивачу, якого цей адвокат представляє. Зазначений спосіб не позбавляє позивача права на отримання копії судового рішення, зокрема, на паперових носіях, а отже, права на апеляційне оскарження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 лютого 2024 року у справі № 480/8341/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116870018>.

4.2. Про розрахунок норм витрат палива для автомобільного транспорту, необхідного для переїзду до суду, при вирішенні питання щодо компенсації витрат позивача

Під час розрахунку норм витрат палива для автомобільного транспорту, необхідного для переїзду до суду, необхідно враховувати норми, які регулюють рівень споживання палива, його збільшення залежно від тривалості експлуатації та пробігу транспортного засобу

13 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги ТОВ «Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон“» та ГУ ДПС у Сумській області на додаткове рішення Сумського окружного адміністративного суду від 04 жовтня 2023 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 06 грудня 2023 року у справі № 480/3047/23 за позовом ТОВ «Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон“» до ГУ ДПС у Сумській області, за участі Акціонерного товариства «Українська оборонна промисловість» як третьої особи, про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник звернувся до суду з клопотанням про стягнення на його користь витрат, пов'язаних із прибуттям до суду його представника, коштом бюджетних асигнувань суб'єкта владних повноважень, що виступав відповідачем у справі. Йшлося про відшкодування витрат на пальне, необхідного для переїзду до суду на власному автотранспорті, а також добових витрат водія.

Сумський окружний адміністративний суд додатковим рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив клопотання позивача. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що компенсації підлягають добові витрати, зумовлені приїздом представника до суду, який знаходиться в іншому населеному пункті. В іншій частині вимог суди виходили з того, що добові водія не входять до витрат, пов'язаних із прибуттям до суду. Розрахунок вартості пального, необхідного для переїзду до суду на власному автотранспорті, не був документально підтверджений, оскільки надані документи містили розбіжності, норми витрат палива були завищені. Наведене об'єктивно не давало можливості перевірити правильність розрахунку використаного палива на дорогу до судового засідання та у зворотному напрямку.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу платника, скасувавши оскаржувані судові рішення в частині відмови в задоволенні клопотання про ухвалення додаткового рішення у справі щодо компенсації витрат вартості пального, необхідного для переїзду до суду на власному автотранспорті.

ОЦІНКА СУДУ

Аналіз абзацу тринадцятого підпункту 170.9.1 пункту 170.9 статті 170 ПК України вказує, що добовими є витрати на відрядження, не підтверджені документально; на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи. Цей вид витрат неможливо віднести до жодної з виділених груп витрат, установлених статтею 135 Кодексу адміністративного судочинства України:

- витрати, пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту сторін та їхніх представників;
- витрати, пов'язані з найманням житла;
- компенсація за втрачений заробіток;
- компенсація за відрив від звичайних занять.

Витратами, пов'язаними з прибуттям до суду сторін і їхніх представників, є не будь-які витрати, зумовлені приїздом до суду, а саме фактичні витрати, перелік яких чітко встановлений статтею 135 Кодексу адміністративного судочинства України. Витрати на проїзд входять до складу судових витрат лише, якщо вони пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту сторін та їхніх представників. Ці витрати мають бути підтверджені документально. Розмір витрат на проїзд можна визначити на підставі вартості квитків на залізничний, автомобільний, водний, повітряний транспорт або підтвердженою вартістю пального, необхідного для переїзду до суду на власному автотранспорті.

Під час розрахунку понесених витрат на паливо для автомобільного транспорту необхідно застосовувати норми витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 10 лютого 1998 року

№ 43 зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства інфраструктури від 24 січня 2012 року № 36. Розділ 3 вказаного документа встановлює коефіцієнти, які потрібно додатково враховувати під час розрахунку витрат палива для автомобілів залежно від їхнього віку та пробігу. Ці коефіцієнти можна застосовувати лише у разі документально підтвердженої необхідності та в мінімально можливому розмірі, що вказує на важливість збереження технічного стану автомобіля відповідно до рекомендацій виробника.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 лютого 2024 року у справі № 480/3047/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116965042>.

4.3. Про безпідставність обґрунтування прокурором пропуску строку звернення до суду регулярними зверненнями до суб'єкта владних повноважень із метою витребування документів для підтвердження підстав представництва інтересів держави в суді

Регулярні звернення прокурора з метою витребування ним документів для підтвердження підстав представництва інтересів держави в суді не можуть слугувати механізмом продовження встановлених законом строків звернення до суду з адміністративним позовом, оскільки це призведе до постійного збереження стану невизначеності в публічно-правових відносинах, порушення стабільності в діяльності суб'єктів владних повноважень щодо виконання ними своїх функцій

13 лютого 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу першого заступника керівника Кіровоградської обласної прокуратури на ухвалу Кіровоградського окружного адміністративного суду від 04 серпня 2023 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 03 жовтня 2023 року у справі № 340/3868/23 за позовом керівника Кропивницької окружної прокуратури до Державної комісії України по запасах корисних копалин, треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача: Державна служба геології та надр України, ТОВ «Ліра Майн Мінералз» про визнання протиправним та скасування протоколу засідання колегії Державної комісії України по запасах корисних копалин.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

09 червня 2023 року керівник окружної прокуратури звернувся до суду з позовом, в якому просив визнати протиправним та скасувати протокол засідання колегії Державної комісії України по запасах корисних копалин від 22 травня 2019 року, яким апробовано запаси корисних копалин.

Ухвалою окружного адміністративного суду, залишеною без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов залишено без розгляду. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що прокурор звернувся з позовом до суду з пропуском тримісячного строку, встановленого частиною другою статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України, і не навів поважних причин пропуску такого

строку. Про наявність підстав для звернення з позовом в цій справі прокурору було відомо щонайменше ще в 2021 році, а з позовом до суду він звернувся лише в 2023 році.

Прокурор обґрунтовував причини пропуску звернення до суду тим, що неодноразово звертався до відповідача із запитом на якій останній надавав неповну інформацію і лише в квітні 2023 року, після отримання та опрацювання відповіді від Держгеонадра на запит від 23 березня 2023 року, прокурору стало відомо про наявність порушень з боку відповідача під час прийняття протоколу від 22 травня 2019 року та, відповідно, про наявність підстав для звернення до суду з позовом в інтересах держави.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що ключовим питанням у межах доводів касаційної скарги є визначення, коли прокурор був обізнаний чи повинен був дізнатись про наявність порушень з боку відповідача під час прийняття протоколу від 22 травня 2019 року та, відповідно, про наявність підстав для звернення до суду з позовом.

Суди встановили, що відповідно до запиту від 10 вересня 2021 року прокуратура просила Держгеонадра проінформувати про підстави надання ТОВ «Ліра Майн Мінералз» спеціального дозволу на користування надрами від 20 вересня 2019 року поза аукціоном із надання копій підтверджуючих документів. При цьому, в запиті було зазначено про те, що відповідно до інформації Офісу Генерального прокурора вказаний спеціальний дозвіл на користування надрами надано поза аукціоном за результатами апробації запасів корисних копалин з метою геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки.

У відповідь на запит прокуратури Держгеонадра листом від 04 листопада 2021 року було надано запитувані документи та повідомлено прокуратурі, що накази щодо, зокрема, надання спеціальних дозволів на користування надрами розміщені на офіційному веб-порталі суб'єкта владних повноважень.

З урахуванням наведеної в запиті інформації, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку, що про порушення інтересів держави позивач знав принаймні станом на 10 вересня 2021 року, тобто на момент підписання такого запиту, оскільки прокурор в згаданому запиті зазначив про наявність інформації як про факт отримання ТОВ «Ліра Майн Мінералз» спеціального дозволу на користування надрами від 20 вересня 2019 року, так і про те, що такий дозвіл було надано без проведення аукціону за результатами апробації запасів корисних копалин за відсутності в суб'єкта господарювання попередньо отриманого спеціального дозволу на користування надрами, однак до суду прокурор звернувся лише 09 червня 2023 року.

Верховний Суд зазначив, що регулярні звернення прокурора, з метою витребування ним документів для підтвердження підстав представництва інтересів держави в суді не можуть слугувати механізмом продовження встановлених законом строків звернення до суду з адміністративним позовом, оскільки це призведе до постійного збереження стану невизначеності у публічно-правових відносинах,

порушення стабільності у діяльності суб'єктів владних повноважень щодо виконання ними своїх функцій.

Таким чином, суди попередніх інстанцій дійшли законного та обґрунтованого висновку про наявність підстав для залишення без розгляду позову керівника окружної прокуратури, у зв'язку з пропуском строку на звернення до суду, визначеного абзацом другим частини другої статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 лютого 2024 року у справі № 340/3868/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reestr.court.gov.ua/Review/116964876>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за лютий 2024 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду; управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду Апарату Верховного Суду. Київ, 2024. – 40 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua